

SIMION MANGIUCA PENTRU SIMION FLOREA MARIAN

Zestrea documentară a județului Suceava, îmbogățită prin cercetări asidui în ultimii ani, conține numeroase mărturii privind atât folcloristica din Bucovina, cât și relațiile folcloriștilor reprezentativi a zonei cu cei din cuprinsul vechii Dacii. Fondul memorial și documentar „S. Fl. Marian” din Suceava, inaugurat în 1974 în casa în care a trăit și a lucrat marele cărturar, este instituția care oglindește în modul cel mai pregnant posibil aria relațiilor științifice ale academicianului Marian cu folcloriști și etnografi din toate provinciile locuite de români, fie că se aflau sub jug străin, fie că se bucurau de condițiile oferite de țara liberă.

Cele peste 1000 de scrisori primite de S. Fl. Marian și înregistrate la fondul amintit sînt mărturia unei munci acerbe, a ajutorului dat de intelectuali mai mult sau mai puțin, dar binevoitori, folcloristului de la Suceava, în elaborarea unor lucrări de mare amploare care și azi, la un secol după elaborarea lor, reprezintă opere de referință.

Fie că scria la București, în Oltenia, la Oradea, la Oravița sau în alte zone, Marian se adresa în limba română, fiind pe deplin înțeles. Este dovada peremptorie a unității noastre de limbă și de simțire, unitate care uimește pe cercetătorii străini, confrunțați cu multitudinea de dialecte vorbite în așa-zisele țări de cultură majoră ale Occidentului.

Cele trei scrisori, pe care le oferim cititorilor, au fost trimise de S. Manguica între anii 1882 și 1886 lui S. Fl. Marian la Siret și Suceava.

Fiu al Banatului, Manguica (n. la 2 septembrie 1831) în Broșteni, Caraș-Severin — m. la 4 decembrie 1890 în Oravița) este un nume care strălucește și azi în folcloristica românească. Cărturar de elită, cu studii universitare de drept și teologice, poliglot, avocat, profesor de limba română la Gimnaziul din Timișoara, își fixează aria de activitate în provincia natală. Colaborator la numeroase reviste („Analele Academiei Române”, „Familia”, „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, „Romänische Revue”, ș.a.) atrag în scurt timp atenția Academiei Române, care îl aleg membru de onoare (în martie 1890).

Correspondentul său, S. Fl. Marian, era de asemeni un profund cunoscător al comorilor zămislite de geniul popular român și nu e de mirare că cercetătorii de peste hotare (alături de compatrioții săi) și solicităm mereu date privind folcloristica și etnografia poporului român. Ales la 34 de ani ca membru plin al Academiei Române, prezența acestuia la sesiunile anuale ale înaltului for științific din țara liberă erau o adevărată sărbătoare; acolo a avut ocazia să-i întâlnească pe B. P. Hașdeu, At. Marienescu, George Coșbuc, Aron Densușianu, Iosif Vulcan,

Enea Hodoș, Titu Maiorescu, Ion Bianu, Vasile Alecsandri, A. D. Xenopol ș.a.

Atît Marian cît și Manguuca și-au dat seama că depozitarii de comori populare pot fi găsiți în lumea satelor. Nu e de mirare că ambii se adresează îndeosebi învățătorilor și preoților, oameni cu carte, care e dată cu rugămîntea de a-i ajuta, primeau și chestionare, pentru ca munca de culegere a materialelor folclorice să se desfășoare după canoanele științei. Cei doi cercetători s-au adresat în egală măsură și țăranilor, păstrători ai valorilor folcloristice.

Aria de informare a lui S. Fl. Marian în Banat nu se rezumă numai la relațiile cu S. Manguuca. Pe cărturarul bucovinean l-a interesat de asemeni învățătorul Olaru din Domanu și Sofronie Liuba din Maidan, precum și preotul Aureliu Iana, consătean cu Liuba.

Trebuie remarcat că ambii cărturari au lucrat în condiții grele impuse de ocupația habsburgică. Cenzura și supravegherea continuă erau mijloace bine alese de oamenii stăpînirii, pentru a descuraja orice entuziasm creator al cărturarilor români din imperiu.

Dacă Marian rămîne în conștiința posterității îndeosebi prin preocupările folcloristice și etnografice materializate în monografiile: *Nașterea la Români*, *Nunta la Români* și *Înmormîntarea la Români* sau *Ornitologia poporană română*, numele lui S. Manguuca se perpetuează pe merit prin acel *Calendariu iulian și poporul român* (...) pentru anii 1882 și 1883, de asemeni prin colaborări la revistele din epocă, publicînd studii lingvistice și numeroase etimologii.

În scrisorile către S. Fl. Marian, Manguuca îi pune la dispoziție unele date privind plantele, știind că folcloristul bucovinean lucra la o operă monumentală — *Botanica poporană română*; cu aceeași bunăvoință îl informează despre denumirile păsărilor și legendele lor în Banat. Acestea veneau să-i completeze datele pentru altă lucrare în curs de elaborare — *Ornitologie poporană română*, care în 1884 va obține premiul Năsturel Herescu al Academiei Române.

O „Botanică română” — desigur de mai mici proporții, realizase și S. Manguuca. Acesta intenționa să o publice în *Calendariul* său pentru 1883.

Întristat apoi că exemplarele *Calendariului* său trimise în Suceava n-au fost vîndute, îl roagă pe Marian să-i comunice nume de profesori români ai gimnaziului superior local, pentru a le dărui acestora.

Manguuca se interesează îndeaproape de publicistica folcloristului bucovinean, apreciindu-i erudiția și frumusețea limbii. Astfel, într-o scrisoare din 1882, citim: „Articole Dtale din „Amicul Familiei” și din „Familia” le-am citit totdeauna cu mare atențiune, și Ți-am lăudat limba română poporală fără străinisme, pretutindeni, unde a venit vorba de DTa. Se vede că poate românul a scrie bine și frumos românește fără străinisme și fără a latiniza etc.” Tot în legătură cu preocupările lingvistice, își anunță prietenul bucovinean că va începe să publice în scurt timp în „Romänische Revue” o serie de articole în care va trata îndeosebi „acele părți ale limbii noastre care sînt atacate” căci „limba noastră trebuie să ne suplinească istoria națională, care lipsește pentru evul mediu”.

Bineînțeles, cercetări arheologice desfășurate după Unirea din 1918 și pînă în zilele noastre, au scos la lumină numeroase dovezi privind continuitatea și unitatea elementului românesc în teritoriile vechii Dacii.

Correspondența cărturarului bănățean către S. Fl. Marian constituie un frumos exemplu de prietenie și colaborare rodnică în epocă, servind ca model generațiilor de azi și de mâine.

PETRU FROICU — EUGEN DIMITRIU

1

STIMATE DOMNULE MARIAN!

La prețuita D-tale epistolă din 11/23 decembrie 1881 am onoare a-Ți răspunde, cum că mă bucur de părerea D-tale, că, calendarul meu este redigat.

Îmi vei face mare plăcere, dacă vei avea bunătațe a-mi împărtăși unele credințe și sărbători, de care atingi în prețuita epistolă a D-tale d. e. Paștile Rochmanilor, Paștile Blajinilor etc. De paștile cailor știe și poporul nostru, dar eu am trecut această datină cu vederea. Tata St. Nicolai, care cade o ziună înainte de Sin-Micoară, e o bună introducere în Sin-Micoară, dar numirea St. Nicolai se vede a fi o formațiune tîrzie în limba română, deoarece poporul răspunde numai forma de Sin-Micoară. Atari forme apoi sunt de cea mai mare însemnătate pentru: terminologia arheologică creștină în limba română.

Zici, că Tata St. Nicolai e bun de coriu și varsat. Ce înseamnă „coriu“?

Rog cu împărtășirile D-tale, ce mi le apromiți în cauza ataror sărbători și credințe a nu întîrzia căci eu vreau să închei materialul pentru calendarul pe 1883 pînă mult în luna lui mai a.e. Îți voi fi foarte mulțumitor pentru împărtășirile ce le vei binevoi a mi le face, și voi adnota în calendarul că le-am primit de la D-ta.

Datinile și credințele Românilor de aici în privința plantelor „Sinzienze“ numite nu pot a Ți le împărtăși de astă dată, căci din nenorocire multe mi s-au pierdut din colecțiile mele în privința botanicii românești, cu mutarea mea de la Oravița la Biserica Albă și după trei ani iar înapoi. Trebuie cu o ocaziune (...) să fac o excursiune la Dunăre și pe alte locuri, spre a știrici de la muieri știutoare cele de lipsă, și altele de care am trebuință acum în timpul de prezent.

Atîta aflu despre „Sinzienze“ că sunt drept plante consacrate lui „Sinziana“, și în ziua de Sinziana se poartă în sîn și în buzunare spre a fi ferit și scutit în acea zi de duhuri rele, de hale etc. Tot spre acest scop se împletește și cununa de „Sinzienze“ și se pune în cui la poartă, uși și ferestre, ca să nu poată duhurile rele intra în casă și locuința omului. În vîrsatul zorilor în ziua de Sinzi-Jana (asta e scrierea cea corectă, ca în Santi-Ion etc.), ies muierile și fetele mari la cîmp și adună apa de rouă de pre sinziene, cu care apă apoi se spală, și fac farmecătorii de dragoste etc. Adunarea rouăi de pe sinziene se face cu batiste albe trăgîndu-le prin roua de pe sinziene și apoi storcînd batistele ude într-un pahar ori alt vas ce au luat cu sine. Această apă de rouă de sinziene se crede în popor a avea mare efect și pentru sănătatea omului. Se bea din această apă niște picuri în apa de rînd, ca și apa de la botez sfințită.

Ungerea cînepei cu unt și descîntarea respectivă, trebuie să o știricesc încă de la muieri știutoare dinprejur. Ar trebui să călătoresc dar sunt împiedicat prin chemarea mea advocațională. Tot asta trebuie să fac și despre: nunta și mări-tarea urzicelor. Atîta știu, că de atunci de cînd se mărită urzicile, nu mai sunt bune de mîncat.

Poate că în călindariul din anul 1883 voi publica întreaga colecțiune a mea despre „botanica română“. O am gata dar trebuie să fac o introducere de caracter istoric și aceasta m-a împiedicat pînă acum de nu am publicat întreagă colecțiunea.

Am trimis la Suceava la librăria Hermann Beiner 10 exemplare din calendariul meu spre vânzare. Mi le-a trimis zilele acestea înapoi cu răspunsul că nu întreabă nimeni de ele. Ce mai lume română trebuie să fie pe acolo. Știu că este gimnaziu român în Suceava. Rog ai bunătate a-mi împărtăși, cum se cheamă directorul și profesorii români de la acel gimnaziu, precum și alți inteligenți de acolo. Voiesc a le trimite gratis calendariul meu, deoarece îmi zace la inimă răspîndirea lui pentru anul viitor.

Tot spre acest scop îți trimit alăturat și Dtale 5 exemplare din calendariu, să ai bunătate a le împărți gratis la inteligenți ori la studenți români.

Oravița, în 17/I.1882

stimător,
S. Manguica, avocat

2

(Oravița, nedată, 1882)

STIMATE DOMNULE MARIAN!

Să nu cugeți că am uitat eu de Dta. Încă în 23 nov. 1881 am expediat pe poștă sub bandă un calendariu la adresa Dtale la poșta ultimă Suceava, că învățătorul Olariu de la Doman (poșta ultimă Reșița) venind la Oravița, chiar pe timpul cînd a ieșit la lumină calendariul meu, și venind în vorbă cu el despre aceea ce aș voi a-Ți expeda un calendariu, dar nu știu adresa, mi-a împărtășit că Dta locuiești în Suceava și ești profesor la gimnaziul de acolo. Pentru aceasta am și expedit calendariul la Suceava, și mă mir că nu l-ai căpătat, deoarece Dta trebuie să fii și la Suceava cunoscut.

Deci văzînd din cartea de asemnare poștală de astăzi că Dta nu ai căpătat calendariul meu, mă grăbesc aci alăturat sub recomandată a Ți-l trimite, cum că cu atîta mai sigur să-l poți căpăta. Am pus poșta ultimă Siret precum mi-ai împărtășit Dta.

Articolele Dtale din „Amicul familiei” și din „Familia” le-am citit totdeauna cu mare atențiune, și Ți-am lăudat limba română populară fără străinisme pretutîndeni unde a venit vorba de Dta. Se vede că poate Românul a scris bine și frumos românește fără străinisme, și fără a latiniza etc. Dzeu să Te țină spre binele și literatura națiunii române!

Cu ornitologia română nu m-am prea deprins dar pozitiv pot să-Ți împărtășesc cum că: 1. *Lugaciu* se numește pe la noi așa numitul „Gimpel” germ. bîrbătușul este de tot roșu pe piept. 2. Logocelu se numește așa numitul „Stiglitz” germ., care asemenea este roșu pe piept. Deci se vede că „Logocelu” este forma diminutivă din „Lugaciu”. 3. Curtubeșiu numesc pre Piți împărătus: Zaunkönig. 4. Botgrosul: Kernbeiser. 5. Zaica și Zaiția pe Mtaschus Matyas pe care-l înveți și a vorbi graiuri după om. 6. Pescar și codobatură (...).

Dl. învățător Olariu de la Domanu spune că Ți-a trimis poșta ultimă Suceava 80 de nomenclaturi de păsări.

Dacă ai timp te rog a face o recenziune cuviincioasă despre calendariul meu în „Familia” din Pesta, căci „Amicul familiei” nu vine regulat. Eu cred a fi revendicat originea colindei cum nu a mai fost pînă acum la Români. Am descoperit firea și caracterul moșilor și în petrecerea mortului numai eu am aflat originea „sorbului pămîntului” și a „tărîmurilor” din povești.

Oravița,

stimător,
S. Manguica, avocat

N.B. Faci rău că nu pui poșta ultimă la toate publicațiunile Dtale. Calindariul se află depozitat în Bucovina spre vânzare: la Pardini, librar Cernăuți și la Szymonovicz librar Suceava. Dacă este de lipsă, pot depozita și aiurea.

3

STIMATE DOMNULE!

Am primit epistola Dtale din 2/6.886 împreună cu cele 8 exemplare din opul Dtale: Descindețe poporane române. Vă mulțumesc pentru oferirea în suvenire a unui exemplar din acest op. Celelalte voi căuta să le vînd, căci pînă acuma nu am putut ajunge de mai multe lucruri.

Nu știu să existe în limba noastră sau în cea italiană ori franceză vreo carte despre „legenda Maicii Domnului“. Unele în acest obiect s-au publicat de Hașdeu în Cuvinte din bătrîni. Cred că și în Gaster¹: Literatura poporană română, București, 1883 se află asemenea materii publicate.

Eu afară de cele două calendare pe 1882 și 1883 am mai publicat „Studii lingvistice“ în „Familia“ din anul 1883; vreo sută etimologii contra slavistilor.

Acum voiesc a publica (va apare cît de curînd) în „Romänische Revue“² de Corneliu Diaconovici în limba germană „Daco-romanische Sprachwissenschaft“ o serie de tratate mai virtos despre acele părți ale limbii noastre care sunt atacate și numite străine ori obscure. Îți recomand atențiunii acest studiu, deoarece limba noastră trebuie să ne suplinească istoria națională, care lipsește pentru evul mediu. Istoria limbii și literaturii de Densusianu nu corespunde așteptării, mai virtos istoria limbii pertractată pe vreo patru pagini, este de tot primitivă, precum a și răspuns Dl. Hașdeu în Academie (publicațiune făcută și în „Convorbiri literare“). Dar în Convorbiri lit. a apărut de unii autori tratate anul trecut și anul acesta, care pun cristalizarea limbii române ca atare în abia 8—10 secole? Nemaipomenită rătăcire. Toate aceste defecte provin de acolo, cum că încă nu s-a aprofundat studiul limbii daco-române în comparațiune cu celelalte limbi romane dar mai virtos cu dialectele acestora. Ba din toți cîți au publicat studii lingvistice românești, am văzut cum că dinșii nu au studiat nici chiar gramatica limbilor romane de Dièz, care acest op atîta este de multilateral și profund, încît în curs de decenii încă tot poate omul cu folos studia într-însul. Chiar nici Dl. Hașdeu nu l-a studiat mai adînc, deoarece fiind eu în 1880 la București mie în față mi-a zis cum că numai Românii răspund între două vocale pe „s“ tare, gros (era vorba de: Rusale) iar nu moale subțire ca celelalte limbi romane (tesoro, asino), aceia ce nu este adevărat, căci limba daco-rom. împreună cu spaniola, rostesc asemenea tare, virtos pe „s“ între două vocale d.e. rusale, și această proporțiune de limbă are mari consecințe în lingvistică.

Ai Dta ceva date despre „Numărătura mare“ care este o terminologie străveche: despre legenda Maicei Domnului, și va da multă spărtoare de cap învățaților pentru dezlegarea ei.

Oravița în 6 august 1886

Stimător,

S. Manguia

¹ GASTER, Moses (n. la 17.09.1856 în București — m. la 5.03.1939 la Abingdon, Anglia), filolog, istoric literar și folclorist. Studii universitare de filologie la Breslau și Leipzig. Doctor în filologie, președinte al Societății de Folclor din Anglia, membru de onoare al Academiei Române (la 30 mai 1929). Colaborator la multe publicații din țară și străinătate. Discipol al lui Hașdeu, realizează studii de literatură comparată (Cf. *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, edit. Academiei R.S.R., 1979, p. 379—380).

² *Romänische Revue*, revistă politică literară, editată în limba germană de la 1885—1894 (în Budapesta, Viena și apoi în Sibiu) de dr. C. Diaconovici. Revista însumează 10 volume cuprinzînd articole și studii politice și literare (Cf. *Enciclopedia română*, tomul III, publicată de dr. C. Diaconovici, Sibiu..., 1904, p. 840).

DIE BEDEUTUNG SIMION MANGIUCAS
FÜR SIMION FLOREA MARIAN

(Zusammenfassung)

Der Autor bringt uns in dieser Arbeit einen Teil des memorialen und dokumentaren Nachlaß „S. Fl. Marin“ aus Suceava zur Kenntnis, der 1000 Briefe an den international anerkannten Folkloristen enthält. Der Autor schildert bloß drei Briefe, von Simion Manguica zwischen 1882 und 1886 an S. Fl. Marian gesandt, in denen er einige Daten über Pflanzen zur Verfügung stellt.

Der Briefwechsel des Banater Gelehrten mit S. Fl. Marin ist ein rührendes Beispiel an Freundschaft und Zusammenarbeit — und kann als Beispiel der Generationen von heute und morgen dienen.